

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

29 juni 2006

GEDACHTEWISSELING

**over het persoonlijke-assistentiebudget
met mevrouw Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door de heer Bart Caron**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Luc Martens.

Vaste leden:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack,
de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heer Tom Dehaene, mevrouw Vera Jans, de heren Luc
Martens, Steven Vanackere;

de dames Margriet Hermans, Anne Marie Hoebeke, Vera Van
der Borgh;

de heren Bart Caron, Kurt De Loor, mevrouw Elke Roex.

Plaatsvervangers:

de heer Erik Arckens, de dames An Michiels, Monique Moens,
de heer Jurgen Verstrepen, mevrouw Linda Vissers;

de dames Cathy Berx, Kathleen Helsen, Trees Merckx-Van
Goey, Sabine Poleyn;

mevrouw Patricia Ceysens, de heer Marc Cordeel, mevrouw
Hilde Eeckhout;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

mevrouw Mieke Vogels;

mevrouw Helga Stevens.

INHOUD

	Blz.
I. Inleiding door mevrouw Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	4
I.1. Principes en regelgevend kader	4
I.2. Evaluatie van het PAB-gebruik	5
I.3. Aanpassing van de PAB-regelgeving	6
I.4. Slotbedenkingen	9
II. Bespreking	9
II.1. Algemene bespreking	9
II.2. Punten die niet gewijzigd worden in de PAB-regelgeving.....	15
II.3. Voorstellen van onderdelen van de PAB-regelgeving waar eventueel wel wijzigingen mogelijk zijn	16
III. Slotbemerkingen	22

DAMES EN HEREN,

Op 20 juni 2006 vond in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een gedachtewisseling plaats over het persoonlijke-assistentiebudget (PAB) met minister Inge Vervotte.

I. INLEIDING DOOR MEVROUW INGE VERVOTTE, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Minister Inge Vervotte licht de tekst toe die ter voorbereiding van deze bespreking aan de leden werd bezorgd. Ze hoopt dat daarover een constructieve gedachtewisseling mogelijk zal zijn.

I.1. Principes en regelgevend kader

Een eerste initiële doelstelling van het PAB-experiment was personen uit residentiële voorzieningen halen en een zelfstandig leven in een thuissituatie voor hen mogelijk maken. Deze doelstelling is door de feiten naar de achtergrond verwezen. Vandaag blijkt het PAB eerder preventief te werken: een plaatsing in een voorziening wordt erdoor vermeden of uitgesteld. Maar er worden geen personen uit de instellingen gehaald om voor hen een zelfstandig leven in de thuissituatie mogelijk te maken.

Vervolgens is het PAB bedoeld als middel tot ‘empowerment’ van personen met een handicap. Met dit instrument kan de persoon met een handicap zijn eigen leven inrichten en sturen, naar eigen goeddunken. Hierbij kan hij maximaal het accent leggen op die ondersteuning die hem méér mogelijkheden geeft voor een kwalitatieve en volledige integratie in zijn eigen sociale context.

Het PAB is dus een van de financieringsvormen binnen het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), waarvan personen met een handicap gebruik kunnen maken met het oog op hun sociale integratie.

Met het PAB werd een nieuw principe in de zorg geïntroduceerd: met de ter beschikking gestelde middelen kunnen de gebruikers de gewenste ondersteuning in hun eigen thuissituatie realiseren.

Naast de georganiseerde ambulante en (semi-)residentiële zorg, hebben de personen met een handicap

met het PAB de mogelijkheid om zelf assistenten in dienst te nemen die in hun zorgverlening willen voorzien én om als directe werkgever van die mensen op te treden.

Het PAB is dus opgevat als een individuele tegemoetkoming die geen afbreuk doet aan de overige uitkeringen of vrijstellingen waar een persoon met een handicap recht op heeft.

In artikel 16 van hoofdstuk IV van het decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), wordt het PAB gedefinieerd als het budget dat het agentschap aan de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger toekent voor de gehele of gedeeltelijke tenlasteneming van de kosten van de persoonlijke assistentie en de organisatie ervan.

Hierbij wordt persoonlijke assistentie omschreven als de handelingen van een persoonlijke assistent, gericht op het bijstaan en begeleiden van een persoon met een handicap bij het uitvoeren van de activiteiten met het oog op de organisatie van het dagelijks leven en de bevordering van de maatschappelijke integratie en participatie. De persoonlijke assistent is een meerderjarige die persoonlijke assistentie verleent in het kader van een overeenkomst met de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger. De budgethouder is de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger aan wie het agentschap een persoonlijke-assistentiebudget toekent.

Doelgroep

De minister merkt op dat dit onderdeel, dat al bij herhaling aan bod is geweest, geen verdere toelichting behoeft. Dat geldt eigenlijk ook voor de bedragen. Zoals bekend, bedraagt het budget minimaal 7000 euro en maximaal bijna 38.000 euro, maar worden in de praktijk bijna altijd de hoogste bedragen toegepast.

Aanwendingsmogelijkheden

De budgethouder moet met het hem toegekende PAB zelf zijn assistentie organiseren en financieren. Hij moet als opdrachtgever zelf een overeenkomst sluiten met de assistent(en) en wordt daardoor werkgever van deze assistent(en). In overeenstemming met de arbeidswetgeving kan hij de arbeidsmodaliteiten zelf bepalen. De persoonlijke assistent kan ook zijn

diensten verlenen in de hoedanigheid van zelfstandige, uitzendkracht, PWA'er of gedetacheerde van een dienst of voorziening.

Persoonlijke assistenten kunnen worden ingeschakeld voor hulp en/of ondersteuning bij huishoudelijke activiteiten, lichamelijke activiteiten, verplaatsingen, handelingen van het dagelijks leven in verband met het schoolgaan en de werksituatie, dagactiviteiten en agogische of (ortho-)pedagogische begeleiding en/of ondersteuning en gespecialiseerde kinderopvang, weliswaar beperkt tot maximum vier uur per week.

Het budget mag dus niet worden aangewend voor de aankoop van hulpmiddelen, medische en paramedische behandelingen, pedagogische en didactische begeleiding bij studies die overlapt met het onderwijsaanbod, ondersteuning die overlapt met de arbeidstrajectbegeleiding, de bepalingen van cao 26 of de Vlaamse inschakelingspremie en budgetbegeleiding.

Het is ook niet mogelijk om het PAB te combineren met bijstand verleend door een voorziening voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap of door een pleeggezin, die reeds door het VAPH worden gesubsidieerd. Een beperkte combinatie van het PAB met voorzieningen inzake welzijn, tewerkstelling, beroepsopleiding of vrijetijdsbesteding is wel mogelijk, maar het budget mag niet worden aangewend voor de betaling van de kosten van deze dienstverlening.

Maximum vijf percent van het budget mag worden uitgegeven aan indirecte kosten. Dit zijn de kosten die niet direct met de personeelskosten verband houden, maar wel voortvloeien uit de assistentie.

1.2. Evaluatie van het PAB-gebruik

Voor de evaluatie van het PAB verwijst de minister naar het onderzoek dat professor Jef Breda in 2004 heeft uitgevoerd.

Profiel van de PAB-gebruikers

De minderjarigen hebben blijkbaar meestal een enkelvoudige of meervoudige mentale handicap en zijn hoofdzakelijk schoolgaand. Het PAB als alternatief hiervoor of als een tijdelijke oplossing voorafgaand aan een institutionele oplossing moet de ontwikkelings- en ontplooiingskansen en de inclusie van de minderjarigen bevorderen.

De meerderjarigen hebben een heel ander profiel: het gaat meestal om personen met een fysieke handicap, hun dagbesteding is minder eenduidig, zij staan meestal zelf mee in voor een eigen huishouding. Deze personen hechten meer belang aan het 'empowerment'-motief.

Aanwending van het PAB

De studie stelt ook een sterke differentiatie vast in het bestedingspatroon. De betaalde mantelzorger kenmerkt zich door een brede inzetbaarheid, waarbij de praktische assistentie primeert. Bij de externe persoonlijke assistenten ligt meer nadruk op de meer functionele en persoonsgerichte taken buitenshuis, die duidelijk in de tijd kunnen worden afgebakend en die meer een inhoudelijke begeleiding vereisen.

In het bijzonder zal de praktische assistentie bij de functionele taken voor de meerderjarigen – met veelal een fysieke handicap – een zelfstandig leven mogelijk maken. Bij minderjarigen staat de inhoudelijke begeleiding voor de in hoofdzaak persoonsgerichte activiteiten op de voorgrond. Het gaat hier vaak om specifieke assistentie die een bijhorende deskundigheid van de assistent vergt, zodat men hiervoor eerder een externe assistent zal inschakelen.

De meerderheid van de PAB-gebruikers schakelt meer dan één assistent in, zelfs indien hij een betaalde mantelzorger in dienst heeft. De assistenten nemen dan verschillende taken voor hun rekening en vullen elkaar hierin aan.

Het PAB wordt aangewend voor een mix van persoonlijke assistenten en een mix van activiteiten op een of meerdere levensdomeinen. De vraag naar ruimere combinatiemogelijkheden, vooral met diensten die de personen met een handicap helpen bij het uitbouwen van een zelfstandig leven en met tijdelijke opvangmogelijkheden voor de personen met een handicap, komt heel sterk in de studie naar voor.

Diverse bestedingsbeslissingen en aanwendingsmogelijkheden zijn niet altijd voldoende gebaseerd op een deskundige en brede diagnose van de eigen toestand en van de eigen ontwikkelingskansen en -bedreigingen. Op een periodieke manier zou een meer geïntegreerde en rijke informatie en diagnose beschikbaar moeten worden gesteld. Het is dan aan de budgethouder om, gesteund door eventuele vormen van consulentschap, daaraan naar eigen inzicht gevolg te geven in de aanwending van de verworven middelen.

PAB-gebruikers zijn vragende partij voor een uitbreiding van de aanwendingsmogelijkheden van het PAB en in het bijzonder van het bedrag voor de indirecte kosten.

De studie van professor Breda wijst tevens op de administratieve zware last die het PAB met zich meebrengt.

Persoonlijke assistenten

De meeste persoonlijke assistenten zijn positief tot zeer positief over hun werk en over hun relatie met de personen met een handicap die budgethouder zijn. Als gevolg van een toegenomen 'empowerment' van de personen met een handicap hebben de persoonlijke assistenten wel een beperkte autonomie.

De grootste knelpunten voor de externe assistenten liggen niet zozeer bij de arbeidsinhoud of de arbeidsverhoudingen, maar wel bij de arbeidsvoorwaarden: het uurloon, een gebrek aan opleidingskansen, geen doorgroeimogelijkheden, geen compensatie- en anciënniteitregeling enzovoort.

Diverse bij het PAB betrokken partijen benadrukken de spanning tussen de sociale en arbeidswetgeving en het PAB-systeem.

Tegenover de financiële en/of maatschappelijke erkenning die de betaalde mantelzorger als zeer positief ervaart, staat de niet te onderschatten emotionele, fysieke en tijdsbelasting ten gevolge van de zorg voor de personen met een handicap. De continue zorg bij de inwonende betaalde mantelzorger drukt meestal een stempel op diens sociale leven en algemene tevredenheid.

De vraag kan worden gesteld of het verwerven van meer keuzevrijheid en controle, zoals die voor de PAB-gebruiker geldt, ook geldt voor de informelezorger die nu 'betaalde' assistent wordt. Is het PAB een geschikt middel voor de erkenning van de informelezorger én tegelijk voor de versterking van de positie van de personen met een handicap?

In heel wat betaalde mantelzorgsituaties, maar ook in werksituaties met externe persoonlijke assistenten, is er sprake van een oneigenlijke werknemer-werkgeverrelatie, van een nauwelijks bestaande gezagsverhouding en van een veronachtzaming van de bescherming van de werknemer, op het vlak van werkuren en

andere arbeidsomstandigheden. Bovendien worden preciaire statuten toch wel zeer lang bestendigd.

Uit de studie van professor Breda bleek ten slotte dat één van de initiële uitgangspunten van het PAB-stelsel de budgettaire neutraliteit was: men wilde het alternatieve stelsel gelijk behandelen als de instellingszorg. Uit de praktijk van het PAB-stelsel blijkt echter dat er zeker situaties zijn waarin PAB-gebruikers de beschikking hebben over meer overheidsmiddelen en meer kansen dan personen die in een instelling verblijven.

I.3. Aanpassing van de PAB-regelgeving

De minister verwijst voor het chronologisch overzicht van het besluitvormingsproces bij het VAPH over de voorstellen tot aanpassing van de PAB-regelgeving, naar het aan de leden bezorgde document.

Aspecten waarvoor geen aanpassing van de reglementering aangewezen lijkt

Ten eerste is er PAB en Onderwijs: daarvoor is geen wijziging aangewezen, zolang gesprekken met het departement Onderwijs gaande zijn over het 'leerzorgkader'. Voor wat PAB en therapieën betreft en voor het budgethouderschap dringen zich evenmin wijzigingen op. Hetzelfde geldt voor het afsluiten van overeenkomsten door de budgethouder, voor PAB en zorgconsulentschap en voor de hoogte van het PAB.

Onderdelen van de PAB-regelgeving waarover een debat aangewezen is

Ten eerste is er de problematiek van het verblijf in een verpleeginrichting. In principe kan een PAB niet gecombineerd worden met een verblijf in een gesubsidieerde voorziening. Hier gaat het echter om een eventueel tijdelijk verblijf in een residentiële verpleeginrichting. Bij een verblijf van drie maanden wordt een opschorting van het PAB voorgesteld en bij een extra verblijf van zes maanden de stopzetting ervan.

Voor een verblijf in een niet-Vlaams Fondsvoorziening – gemeenschapsinstellingen, instellingen gesubsidieerd door een andere gemeenschap of een ander gewest en andere – zou dezelfde regeling moeten gelden als bij combinatie met Vlaams Fondsvoorzieningen.

De minister is er principieel voorstander van om de mogelijkheid in te bouwen om erkende vrijwilligers in te schakelen voor de organisatie van de PAB-ondersteuning. De vergoeding van de vrijwilligers kan enkel geregeld worden via het deel 'indirecte kosten', waarover zo dadelijk meer.

Een ander voorstel betreft het schrappen van de prioriteitsregel voor mensen die instellingen verlaten in het besluit van de Vlaamse Regering. De minister wil deze regeling in de prioriteitenbepaling schuiven die jaarlijks via ministerieel besluit geregeld wordt.

Over het instellen van een spoedprocedure voor de toekenning van een PAB bij snel degeneratieve aandoeningen, werd hier reeds herhaaldelijk gedebatteerd. Het is van groot belang om hiervoor snel oplossingen te vinden. In de loop van de volgende maanden zal deze regeling principieel verder uitgewerkt worden, zodat tegen oktober de nodige beslissingen kunnen worden genomen.

Wat de inspectie betreft, lijkt het aangewezen te bepalen welke redenen tot inspectie kunnen leiden. Er moet vastgelegd worden wat er zal gebeuren als een budgethouder inspectie weigert. De overheid moet zorgen voor voldoende toezicht. Voorts moet bepaald worden of de inspectie de persoonlijke assistent kan oproepen en of deze afzonderlijk kan bevraagd worden. Er moet ook vastgelegd worden of en welke derden de inspectie kan oproepen.

Moet er een plafond ingesteld worden voor het loon van de persoonlijke assistenten? Vertrekkend vanuit de initiële doelstellingen van het PAB moet de vraag worden gesteld over welke kwalificaties een persoonlijke assistent moet beschikken. De minister verwijst ook hier naar de evaluatiestudie van professor Breda.

Zeker bij de groep van de meerderjarige PAB-gebruikers, gaat het om personen met een overwegend fysieke handicap, die vooral nood hebben aan praktische hulp op allerlei domeinen. De ondersteuningsnood manifesteert zich anders, meer verpleegkundig, wanneer het gaat om 'long term'-verzorging en ondersteuning van personen met bijvoorbeeld degeneratieve aandoeningen. Bij de budgethouders met een zware ondersteuningsnood kan dit element van continue verpleegkundige verzorging een rol spelen.

Bij de groep van de jongeren wordt het PAB vaak ingezet voor persoonsgerichte ondersteuning. Hier

komt meer professionele kennis en ervaring bij kijken.

Gegeven de resultaten van de evaluatie, wil de minister geen kwaliteitsopdrijving teweeg brengen. Ze wil in het PAB-systeem geen oplopende professionalisering inbouwen. Ze wijst er in dit kader op dat een PAB niet kan worden ingezet voor therapieën en evenmin voor pedagogisch-didactische ondersteuning.

Ter vergelijking worden in het overzicht de bedragen vermeld van de brutolonen voor deze twee baremaniveaus. Volgens de studie van professor Breda ligt het gemiddelde nettoloon van een persoonlijke assistent op 1108 euro per maand. Vijftig percent van de groep van de persoonlijke assistenten ligt onder dit gemiddelde, met een maandloon van maximaal 1000 euro. Het gemiddelde maandloon van de externe persoonlijke assistenten ligt lager dan dat van veel mantelzorgers.

Dan is er de problematiek van de structurele financiering van de budgethoudersverenigingen (BHV). In het verleden is er telkens een aanpassing gebeurd van de PAB-regelgeving om de BHV te financieren via een forfaitaire toelage.

In de Vlaamse Regering is afgesproken dat er zeker een structurele financieringsregeling moet vastgelegd worden wanneer Vlaanderen 2000 budgethouders telt. Bij de BHV zijn er twee actuele thema's die een rol spelen bij deze structurele verankering.

Er zijn gesprekken aan de gang om over te gaan tot samensmelting van een aantal BHV. De minister is voorstander van een vermindering van het aantal BHV. Zij wil bij een eventuele fusie het financiële voordeel geven van behoud van het totale subsidiebedrag.

De minister is ook voorstander van een forfaitaire basistoelage, aangevuld met de betaling van lidmaatschapsgelden, zoals ook initieel voorzien in het uitvoeringsbesluit. De startverhouding hierbij kan gaan tot een 50-percentverdeling.

De minister heeft zich ook gebogen over het thema van het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten tussen BHV en commerciële partners. Dit kan enkel onder voorwaarde dat deze commerciële partner geen voorkeursbehandeling krijgt, wanneer hij geen deel uitmaakt van de bestuursorganen van de BHV en wanneer de return geen equivalent is van het aantal

klanten dat aangeleverd wordt door de BHV. Deze zaken zijn in bespreking met de BHV.

De vraag rijst vervolgens of het aandeel van de mantelzorg in het PAB-budget moet worden vastgelegd of begrensd. Ook voor de situering van deze maatregel verwijst de minister naar de conclusies uit de studie van professor Breda.

Uit die studie blijkt dat het inzetten van familieleden tot en met de tweede graad als persoonlijke assistent, zowel voor- als nadelen biedt.

Mogelijke voordelen zijn ten eerste de voorkennis en de vertrouwdeheid. De persoon met een handicap kent de persoonlijke assistent. Dit kan aangewezen zijn vanwege de handicap van de persoon, bijvoorbeeld bij autisme of een ernstige mentale handicap. Ook de uit te voeren assistentietaken kunnen een reden zijn om voor een vertrouwd iemand te kiezen.

Een ander voordeel is dat er geen kostbare tijd verloren gaat. Er kan onmiddellijk gestart worden met het toegekende PAB-budget, al dan niet in afwachting van de aanstelling van een externe persoonlijke assistent. Een budgethouder moet immers starten binnen drie maanden na de toekenning van het PAB.

Een ander voordeel is de mogelijkheid om op moeilijkere momenten discontinue taken op te nemen: een familielid is misschien meer bereid om voor een minimumvergoeding te werken of taken op te nemen waartoe een andere persoonlijke assistent niet zo snel bereid is.

Tegenover de voordelen staan ook enkele nadelen. Een eerste nadeel heeft te maken met de zelfbeschikking van de persoon met een handicap: zijn of haar autonomie en integratie kunnen in het gedrang komen.

Een ander nadeel doet zich voor wanneer het financiële voordeel primeert. Het is niet altijd duidelijk of het in dienst nemen van een familielid tot eerste doel heeft bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het PAB.

Voorts zijn er ook juridische knelpunten. Mantelzorg is immers moeilijk in te passen in een arbeidsrechtelijke relatie. Ten slotte is de discrepantie tussen de betaalde mantelzorg in het PAB en de Vlaamse zorgverzekeringspremie niet vol te houden.

Tijdens de opeenvolgende adviesrondes zijn er verschillende suggesties gedaan inzake de operationalisering van een beperking van de mantelzorg in het PAB. Een eerste suggestie van de adviserende organen binnen het VPAH is om een maximumpercentage van het budget te besteden aan mantelzorg. Tevens wordt gesuggereerd om een maximumbedrag vast te leggen dat aan mantelzorg kan worden besteed, ongeacht de hoogte van het toegekende PAB-budget.

Een derde suggestie van deze adviserende organen gaat over het uitsluiten van de betaling van mantelzorg met het PAB. De budgethouders zouden dan opnieuw een beroep kunnen doen op de Vlaamse zorgverzekeringspremie. Ten slotte werd ook gesuggereerd om aan de mantelzorgers een toelage toe te kennen die van dezelfde grootte is als de vergoeding voor de mantelzorg vanwege de Vlaamse zorgverzekering.

De minister onderstreept dat het van groot belang is om een open debat te voeren over de genoemde knelpunten. Het is geen budgettaire aangelegenheid. Er moet nagedacht worden over wat de beste oplossingen zijn voor de knelpunten. De doelstellingen die zijn geformuleerd door het PAB moeten optimaal worden bewaakt. Ook de levenskwaliteit van de mantelzorger moet worden beschermd. Tevens moet de juridische relatie tussen de mantelzorger en de persoon met een handicap optimaal worden geregeld.

De minister wijdt vervolgens uit over de combinatiemogelijkheden met het PAB. Een mogelijk voorstel kan in de richting gaan van een uitbreiding van de combinatiemogelijkheden. Deze uitbreiding past ook in het kader van de evaluatieresultaten van het onderzoek van professor J. Breda.

Hier bestaat bovendien de mogelijkheid om al op een beperkte en beheersbare schaal het principe van het 'inkopen van zorg op maat' mogelijk te maken.

In de toekomst zullen budgethouders eventueel met hun PAB bijstand kunnen inkopen in een dagcentrum, een semi-internaat voor niet-schoolgaande jongeren, pleegzorg voor beperkte periode, kortopvang of in het kader van logeerdagen.

Door het opvragen van de facturen door de afdeling Collectief Gerichte Prestaties, zal het VAPH de nodige controles uitvoeren om dubbele subsidiëring te vermijden. De minister pleit voor het systeem van betaling van de reële kostprijs en aldus voor het vrij

laten spelen van vraag en aanbod. Dit zal wel goed begeleid moeten worden.

De minister gaat vervolgens in op de discussie over de indirecte kosten die onderdeel zijn van het PAB. Vanwege de grote administratieve belasting, zowel voor de budgethouders zelf als voor de inspectie, is zij er voorstander van om het bedrag van de indirecte kosten forfaitair vast te leggen.

I.4. Slotbedenkingen

De minister onderstreept dat zij bewust gekozen heeft voor een open debat, zowel in de adviesorganen als in het parlement. Het doel is te komen tot een oplossing op lange termijn. Het is immers niet aangewezen om ad-hocbeslissingen te nemen. Er moet fundamenteel worden nagedacht over de krijtlijnen en de koers van het PAB. De verdere mogelijkheid tot experimenteren met betrekking tot het inkopen van zorg op maat moet blijven bestaan. Dit zal gebeuren in een experimentele fase. Een en ander zal gekoppeld worden aan zorggradatie.

De minister wijst erop dat sommige mensen blijkbaar ongerust zijn gemaakt. Zij betreurt dit, omdat ze kiest voor een dialoog. Het is volgens de minister evident dat een persoon die de zorg opneemt voor een familielid, en die daarvoor zijn job heeft opgegeven, er in geen geval zal toe verplicht worden om opnieuw aan het werk te gaan. Deze mensen zullen niet in een slechtere situatie terecht komen dan thans het geval is. Het is jammer dat die indruk werd gewekt. De minister besluit dat het er enkel om gaat bepaalde knelpunten op te lossen.

II. BESPREKING

II.1. Algemene bespreking

De *voorzitter* wijst erop dat de minister heeft beklemtoond dat zij voor een open debat kiest en dat zij zich ertoe engageert dat engagementen uit het verleden zullen worden gehonoreerd. Hij vraagt om dan ook louter over een toekomstige oriëntatie van het PAB te praten.

Mevrouw *Mieke Vogels* is verheugd dat de minister duidelijk aangeeft dat zij een open dialoog wenst te voeren en dat het niet de bedoeling is om overhaast te

beslissen. Dat is positief, want de voorliggende nota bevat wel degelijk voldoende stof voor fundamentele wijzigingen. De spreker heeft wel de indruk dat deze nota niet dezelfde geest uitademt als het regeerakkoord, waar het in de titel over ‘vertrouwen geven’ gaat. Hier blijkt veeleer een houding van wantrouwen ten aanzien van de budgethouders en de mantelzorgers.

Het is aangewezen om nu en dan eens terug te gaan naar de basisdoelstellingen van het Vlaams gehandicaptenbeleid. Het decreet uit 1990 met betrekking tot het Vlaams Fonds voor de Integratie van Personen met een Handicap stelde zeer duidelijk als missie dat gehandicaptenzorg gemeenschapszorg is. Personen met een handicap moeten op een multidisciplinaire manier worden ondersteund. Niet alleen voor hun lichamelijke zorg, maar ook met het oog op een maximale integratie in de samenleving. Dat basisprincipe houdt weliswaar nogal wat consequenties in, maar er mag toch vanuit worden gegaan dat niemand die in vraag wil stellen.

Deze beleidsvisie opent het recht op zorg en integratie voor alle personen met een handicap. Het debat gaat er niet over of wie een toegangsticket heeft tot het Vlaams Agentschap recht heeft op zorg of niet, maar wel over de vraag hoe de zorg het best wordt georganiseerd, rekening houdend met de al vermelde basisvisie.

In 2000 werd het PAB een volwaardig alternatief. Daarvoor waren er enkele experimenten geweest. Voor 2000 was de keuze voor een persoon met een handicap beperkt. In Vlaanderen werden intussen heel wat inspanningen gedaan om minder beperkende opvang te organiseren (dagopvang, begeleid wonen enzovoort). In veel gevallen bleef het voor personen met een handicap niettemin een keuze tussen een instelling of geen instelling. Vaak hadden personen met een zware fysieke of mentale beperking als enige keuze om samen met tien of twaalf andere personen in een leefgroep samen te wonen. Samenwonen met één persoon, die men zelf heeft gekozen, gaat al niet altijd even gemakkelijk. Bij min of meer gedwongen samenwonen met tien of twaalf mensen, zijn er des te meer problemen. Daarom heeft de vorige regering gekozen voor het PAB als eerste stap naar een betere zorg op maat.

Mevrouw Vogels is het niet eens met de eerste paragraaf van de nota van de minister. Daarin staat dat de eerste doelstelling van het PAB was om perso-

nen uit residentiële voorzieningen te halen. Dat was absoluut niet de bedoeling. De bedoeling was wel om mensen de keuze te geven tussen zorg in een voorziening of zorg via een PAB. Toen werd verwacht dat er bijkomende plaatsen vrij zouden komen in de residentiële voorzieningen. Dat neveneffect van de basisidee van PAB, namelijk meer zelfbeschikking, is er echter niet gekomen. Voor wie in een instelling woont bleek het niet eenvoudig te zijn om de stap te zetten om de instelling te verlaten. Dit had onder meer te maken met het feit dat instellingen niet altijd meewerkten aan formules die toelieten om eruit te stappen. Wie een instelling wilde verlaten werd ervoor gewaarschuwd dat er geen weg terug meer was: de betrokkene zou opnieuw op de wachtlijst terecht komen. De personen met een handicap en hun familie kozen daarom vaak het zekere voor het onzekere. In die zin klopt het dus dat de nevendoelstelling niet is gerealiseerd. Voor mensen die op de wachtlijst stonden bood het PAB wél de mogelijkheid om te kiezen. Wie na 2000 een zorgvraag of vraag tot ondersteuning indiende bij het Vlaams Fonds, kon kiezen tussen ofwel een PAB ofwel de zorg in een voorziening.

De bedoeling van wat tijdens de vorige regeerperiode werd uitgetekend was dat PAB een eerste stap zou zijn in een verdere zorgvernieuwing, die in de eerste plaats vraaggestuurd zou worden. Het PAB zou worden geïntegreerd in een persoonsgebonden budget (PGB). Het decreet met betrekking tot het persoonsgebonden budget werd overigens in dit parlement met een consensus goedgekeurd.

Wie een recht opent op hulpverlening via een toegangsticket tot het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, wordt ingeschaald in een bepaalde categorie. Daardoor heeft deze persoon recht op een bepaald budget, dat kan worden besteed aan opvang in een voorziening of aan een persoonsgebonden assistent. Of het bij die assistentie gaat om iemand uit de eigen omgeving, iemand uit een uitzendbureau, of iemand die werd aangetrokken op basis van een advertentie in de krant, hoeft eigenlijk niet de eerste bezorgdheid te zijn van de overheid.

In de welzijnssector bestaat altijd een grote drang om te controleren. Er zou meer vertrouwen moeten worden gegeven aan de mensen. De overheid moet niet altijd betuttelend willen nagaan of mensen met het geld dat ze krijgen, wel doen wat de overheid vindt dat ze ermee moeten doen. Het kan ook anders: de kinderbijslag bijvoorbeeld is bedoeld voor de opvoeding van kinderen, toch moet er geen bewijs worden geleverd van wat met dit budget wordt gedaan. Het-

zelfde geldt voor de integratietegemoetkoming van de federale overheid. Daar wordt evenmin gevraagd om een bewijs te leveren waarvoor de vergoeding wordt gebruikt.

Het gaat dus niet op dat het budget bijvoorbeeld maar voor 15 of 33 percent mag worden besteed aan een persoonlijke assistent die ook mantelzorger is, of dat het budget enkel mag worden toegekend aan een assistent met een welbepaald maximaal loon. Dat is alweer betutteling.

Bij het lezen van de nota van de minister, rijst bij elke paragraaf een grote vraag: waarom? Waarom stelt de minister deze wijzigingen voor? Een aantal voor de hand liggende aanpassingen zijn ongetwijfeld aangewezen. Bijvoorbeeld het feit dat personen met een snel degeneratieve ziekte voorrang krijgen. Het is ook begrijpelijk dat de minister duidelijkheid wil brengen voor de inspectie over de wijze waarop budgethouders moeten worden gecontroleerd, en dat er duidelijkheid wordt gebracht over de combinatiemogelijkheden.

Waarom zou echter het aandeel van de mantelzorg moeten worden beperkt om het diplomaniveau van de persoonlijke assistenten te reglementeren? Dat men komaf wil maken met de koekjestrommel voor het bijhouden van bonnetjes en tickets om de indirecte kosten te staven, is positief. Maar waarom moeten de indirecte kosten beperkt worden tot een bepaald forfaitair bedrag? Waarom wordt er bijvoorbeeld geen percentage toegekend? De enige motivatie die wordt vermeld, is de studie van professor Breda. Die studie trekt in dit kader echter geen conclusies, er worden alleen een aantal zaken naar voren geschoven die bovendien allesbehalve waardevrij zijn. De studie dateert bovendien van 2004 en is verouderd, want nog gebaseerd op de eerste PAB's. Het zou interessant zijn om nu er veel meer budgetten zijn, eens na te gaan wat bijvoorbeeld het profiel is. Het zou nog interessanter zijn om te wachten met wijzigingen tot alle wachtenden op een PAB zijn ingeschaald.

Het is jammer dat de minister niet verwijst naar buitenlandse onderzoeken. Er werd nochtans onder meer onderzoek verricht in Nederland en Denemarken, waaruit wel duurzame conclusies kunnen worden getrokken over het werken met een persoonsgebonden budget.

Mevrouw Vogels heeft het moeilijk met de studie van professor Breda, die telkens weer naar voor wordt geschoven als motivatie om het PAB-besluit te wijzi-

gen. Ze verwijst naar pagina 2 waar staat: “Diverse bestedingsbeslissingen en aanwendingsmogelijkheden zijn niet altijd voldoende gebaseerd (en wellicht in de toekomst nog minder, wanneer minder hooggeschoolden en/of minder zorgervaren personen een PAB toegekend krijgen) op een deskundige en brede diagnose van de eigen toestand en van de eigen ontwikkelingskansen en -bedreigingen”. Dat is alweer betuttelend. Indien iedereen in staat zou zijn tot een deskundige en brede diagnose van de eigen toestand en ontwikkelingskansen, dan zouden er bijvoorbeeld geen lange wachtlijsten bestaan in de schuldbemiddeling. Er zou bijvoorbeeld ook geen kindermishandeling voorkomen. Waarom wordt er van personen met een handicap gezegd dat zij niet altijd een deskundige en brede diagnose van de eigen toekomst kunnen maken?

De *minister* merkt op dat mevrouw Vogels, wellicht ten dele onbewust, verwarring zaait. In werkelijkheid zijn er in deze legislatuur al verschillende maatregelen genomen om de betutteling weg te nemen. Al de vragen die mevrouw Vogels aanhaalt ter illustratie van die betutteling, zijn ook vragen die door professor Breda gesteld worden. Het is dus de professor die hier betuttelend wordt bevonden.

De *minister* zegt dat zij het rapport van professor Breda niet zomaar naast zich wilde neerleggen, maar dat zij nog geen uitspraken heeft gedaan over deze vragen. Daarover gaat het debat nu net. Door te stellen dat het hier om de beleidsvisie van de *minister* gaat, zorgt men echter voor verwarring.

Op de vraag van de heer *Luc Martens* van wanneer het rapport dateert, antwoordt mevrouw *Mieke Vogels* dat het in 2004 op vraag van het Vlaams Parlement en het Vlaams Fonds is opgesteld. De vraag was een eerste monitoring te doen van de PAB-gebruikers en van de gevolgen van het werken met een PAB. Intussen is het rapport, zoals al gezegd, wel verouderd.

De heer *Luc Martens* beklemtoont dat het rapport op een welbepaald moment is gemaakt, met een specifieke opdracht. De *minister* mag niet verantwoordelijk worden gesteld voor wat blijkt uit een rapport.

Mevrouw *Mieke Vogels* repliceert dat zij dat ook niet doet. Zijzelf zou als *minister* echter in een nota voor het parlement nooit citeren uit een rapport waar ze zelf niet achter staat. De *minister* gebruikt het rapport om aan te geven dat het nodig is om het PAB-

besluit dringend te wijzigen. Dat is wat hier in vraag wordt gesteld. Het is echter positief dat de *minister* het er blijkbaar mee eens is dat het rapport verouderd en betuttelend is.

De *minister* beklemtoont dat zij dat niet heeft gezegd. Ze heeft wel gezegd dat zij vaststelt dat mevrouw Vogels professor Breda betuttelend vindt.

Mevrouw *Mieke Vogels* haalt nog een tweede citaat aan uit het rapport, waarmee zij het moeilijk heeft: “Tegenover de financiële en/of maatschappelijke erkenning die de betaalde mantelzorger als zeer positief ervaart, staat de niet te onderschatten emotionele, fysieke en tijdsbelasting ten gevolge van de zorg voor de persoon met een handicap”.

Als men het aantal personen dat in Vlaanderen een federale toelage aan gehandicapten (TAG) ontvangt, vergelijkt met het aantal cliënten van het VAPH, dan ziet men dat nog heel wat Vlaamse gehandicapten geen gebruik maken van de diensten van dat agentschap. Vaak gaat het om mensen uit de lagere sociale klassen, mensen uit de psychiatrie of, erger nog, mensen die in de gevangenis verblijven. Maar daarnaast zijn er in Vlaanderen nog ongelooflijk veel mensen met een handicap die geen beroep doen op professionele zorg maar opgevangen worden door mantelzorgers. Sommige mensen hebben tien, vijftien of zelfs twintig jaar een familielid met een handicap verzorgd en zijn nu ten einde raad omdat ze dat niet meer aan kunnen. Is het dan niet hypocriet om nu op de enorme fysieke en emotionele tijdsbelasting van de weinige erkende mantelzorgers te wijzen terwijl er al die andere anonieme mantelzorgers uit het verleden zijn? Dat is de wereld op zijn kop. Helemaal te gek is dat men, nu er eindelijk een aantal betaalde mantelzorgers zijn, zich zorgen gaat maken over de afhankelijkheid van de verzorgde persoon van die mantelzorger. Dat is toch al tientallen jaren zo?

Onder de titel ‘tot slot’ wordt in de nota gesteld: “Uit de praktijk van het PAB-stelsel blijkt dat er zeker situaties zijn waarin PAB-gebruikers de beschikking hebben over meer overheidsmiddelen en kansen dan personen die in een instelling verblijven”. Is dat het besluit van deze nota? Dit is op zijn minst tendentieuus te noemen. Wat wil de *minister* daarmee duidelijk maken? Dit is een nogal gratuite stelling die eigenlijk PAB- en instellingsgebruikers tegen elkaar opzet. Dat mensen met een PAB de overheid meer kosten is nooit bewezen. Nederlandse en Deense studies tonen het omgekeerde aan, wat eigenlijk ook logisch is. Dat

de huidige PAB's relatief duur zijn ligt overigens aan de keuze om eerst de zwaar zorgbehoevenden te helpen. Mevrouw Vogels vindt dat andermaal een argument om niet overhaast het besluit te wijzigen, maar te wachten op de inschaling van alle wachtenden.

De *minister* betreurt dat mevrouw Vogels de nota, die zoals afgesproken in de commissie louter een opsomming is van alle vandaag beschikbare elementen, zeer tendentius aanpakt. De bedoeling was die inventaris te gebruiken als basis voor een open discussie, maar mevrouw Vogels grijpt jammer genoeg die kans niet en wil er blijkbaar alleen een tendentieuze politieke invulling aan geven. De beslissing over de inschaling werd overigens genomen na de vaststelling dat 3000 mensen op de wachtlijst stonden die nog niet ingeschaald waren.

De heer *Tom Dehaene* sluit zich aan bij de reactie van de minister. Ook hij betreurt deze tendentieuze benadering van wat als een open gedachtewisseling bedoeld was. Stelt mevrouw Vogels de studie, die zij destijds als minister zelf bestelde, in vraag? Betekent haar uitspraak dat de studie verouderd is, dat er een nieuwe studie moet komen?

Mevrouw *Mieke Vogels* preciseert dat de studie er kwam op vraag van het Vlaams Parlement, na de invoering van het PAB. Het Vlaams Fonds besteedde de opdracht uit aan professor Breda, die ermee klaar was in 2004. Zijn werk is gebaseerd op de beperkte groep van de eerste PAB-ers uit 2001-2002. De resultaten wijken af van soortgelijk – onder meer Nederlands – studiewerk. De toestand in 2006, met 1000 PAB'ers, vergt echter een nieuwe foto. De heer *Tom Dehaene* repliceert dat de eerste studie over zowat 250 budgethouders ging, wat toch 25 percent van het huidige aantal betekent. Waarom bestelt men bovendien studies als men toch geen rekening gaat houden met de voorstellen? Waarom dan nu een nieuwe studie vragen? Het gevaar bestaat dat men bij de bekendmaking van de resultaten daarvan weer zo zal reageren. Mevrouw *Mieke Vogels* tekent hierbij aan dat zij geen nieuwe studie vraagt, maar alleen het in kaart brengen en inschalen van alle wachtenden.

De heer *Bart Caron* is het ermee eens dat men de conclusies van de studie uit 2004 in hun tijds kader moet zien. De ervaring met PAB was toen immers nog beperkt. Die conclusies moeten niet naar de prullenmand, maar ze moeten wel worden genuanceerd.

De spreker waardeert wel de moedige methode van de minister om hier een open discussie te voeren

over een zo cruciaal onderwerp als de toekomstige omgang met personen met een handicap en de mate waarin autonomie wordt toebedeeld aan de andersvaliden. Het komt erop aan hun 'beperkingen' zodanig te organiseren dat ze dezelfde maatschappelijke en privé-doelstellingen kunnen bereiken als iedereen.

Dat uitgangspunt moet steeds bewaakt worden in de discussie. Bij lezing van deze tekst heeft men de indruk dat dit weliswaar wordt erkend, maar dat er toch vaak een nuancering aan wordt toegevoegd. Met de vraagstelling op zich is er overigens geen probleem. Over pakweg mantelzorg, verloning en indirecte kosten bijvoorbeeld mogen – en moeten zelfs – vragen gesteld worden, maar het antwoord daarop varieert naargelang de visie op mens, groep en samenleving.

PAB is eigenlijk een onderdeel van een visie op het omgaan met personen met een handicap. Het PGB-verhaal is zowat de drager van de wijze waarop daarmee wordt omgegaan. Om diverse redenen is het PGB, zoals dat in het decreet wordt vermeld, wat naar de achtergrond verwezen. Door de minister en haar kabinet worden een aantal andere modellen ontwikkeld om dat waar te maken in de samenleving. Niet alleen zelfsturing is belangrijk, maar daarnaast gaat het bij het PGB ook om de integratie van diverse zorgvormen, de betere afstemming en het slopen van muren en beschotten. Een wijziging van het PAB-besluit moet ook daardoor gemotiveerd zijn. De muren tussen de traditionele en de nieuwe zorgvormen moeten steen voor steen gesloopt worden en liefst in de komende jaren, zodat een PAB'er ook sneller en flexibeler een beroep kan doen op kwaliteitsvolle dienstverlening van andere voorzieningen.

De heer Caron zegt voorts dat hij bekommerd is om de hoge kwaliteit van PAB. Als men wil dat PAB meer is dan een soort elementaire thuishulp, om welke hulpvraag het ook gaat, moet het ook echt cliëntgericht zijn. Het moet meer zijn dan Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen (ADL). Het is een volwaardige bijdrage tot de persoonlijke ontplooiing en de maatschappelijke positionering van de betrokkenen. Bij lezing van de tekst was het overigens toch wat schrikken van de lage lonen van de assistenten. Bij dat probleem moet zeker stil worden gestaan in de toekomst.

Voor uitbreidingsbeleid is een belangrijke som afgesproken, maar om in de komende vijf tot tien jaar de maatschappelijke noden te lenigen zal proportioneel toch nog meer moeten ingezet worden. Men moet zich daarvan bewust zijn. Men mag niet gaan bespa-

ren omdat men het geld niet bij elkaar krijgt, maar men moet natuurlijk wel zuinig en efficiënt omgaan met de begrotingsmiddelen.

Tot slot wijst de spreker op een zin op pagina 4 die volgens hem niet klopt. Dezelfde zin die mevrouw Vogels al aanhaalde: “Uit de praktijk van het PAB-stelsel blijkt dat er zeker situaties zijn waarin PAB-gebruikers de beschikking hebben over meer overheidsmiddelen en kansen dan personen die in een instelling verblijven”. Hij is het ermee eens dat men van het spookbeeld af moet dat het PAB duurder zou zijn dan andere zorgvormen. Volgens hem doet dat er trouwens niet toe, als het maatschappelijk belangrijk en nuttig is moet het worden verdedigd. Men moet altijd zuinig beheren, maar zonder een weegschaal-discussie te voeren over wat al dan niet mee in rekening werd genomen.

Mevrouw *Vera Jans* is eveneens blij dat de evaluatie in de vorm van een gedachtewisseling wordt gehouden. Zij vindt dat de nota – eigenlijk een lijst met elementen – goed gestoffeerd is: studies, informatie, standpunten en getuigenissen. Op basis daarvan valt een heel zinvol debat te voeren. Het PAB is een relatief jong systeem. Twee conclusies zijn belangrijk voor het debat: het PAB vergroot de participatie en vele gebruikers zijn positief over de manier waarop ze hun leven beter en kwaliteitsvoller kunnen vormgeven. Het komt er nu op aan om dit als positief ervaren instrument, zinvol en leefbaar te laten blijven. Een open debat kan daartoe bijdragen als het grondig wordt gevoerd. De nota van de minister, met een open lijst van elementen, getuigt van een streven om dit systeem zo mogelijk nog te optimaliseren en helemaal niet van betutteling.

Mevrouw *Vera der Borcht* wijst erop dat er al bij herhaling vragen zijn gesteld rond PAB. Zij wil de minister danken voor de mogelijkheid om de discussie nu breder te voeren. De VLD-fractie respecteert de studie van professor Breda, maar dat betekent uiteraard niet dat men geen vragen mag stellen of elementen nader bestuderen.

De VLD was altijd al voorstander van het PAB-verhaal en wil daarom waakzaam zijn bij maatregelen voor een hervorming. Sommige voorstellen lijken op het eerste gezicht aanvaardbaar, maar men moet er toch over waken dat ze onrechtstreeks niet leiden tot het omgekeerde van wat beoogd wordt. Bij de prioriteit voor mensen met ALS bijvoorbeeld, kan de vraag worden gesteld of er nog voldoende middelen zul-

len overblijven voor anderen. De ondersteuning zal daar niet alleen vanuit het budget voor PAB moeten komen, maar ook vanuit de budgetten voor de instellingen. Met kleinere budgetten zou men in principe meer mensen kunnen helpen maar dat is niet altijd in eerste instantie positief. Men verzwakt immers op die manier de zorgvorm omdat sommigen bij gebrek aan middelen toch naar instellingen moeten gaan en dat kan toch niet de bedoeling zijn.

Tot slot is de VLD ook gewonnen voor combinatie-mogelijkheden met meerdere instellingen, maar dan moet dit geregeld worden via uitvoeringsbesluiten PGB en niet komende vanuit PAB.

Mevrouw *Helga Stevens* pleit ervoor om terug te keren naar de basisfilosofie van PAB, met name de keuzevrijheid voor de persoon met een handicap: wil hij een PAB of wil hij naar een instelling? Wil hij mantelzorg door een familielid of liever een externe persoon? De minister moet ook in het oog blijven houden dat wie kiest voor PAB, volwaardige zorg krijgt.

De persoon met een handicap moet zelf kunnen bepalen hoe hij wil leven. In een instelling is die autonomie beperkter. In een leefgroep van pakweg tien personen moet men immers ook rekening houden met andere mensen. De flexibiliteit van de verzorger – bijvoorbeeld om ‘s avonds, ‘s nachts en in het weekend te werken – hangt samen met het kader van het loon en het diploma. En dat hangt dan weer samen met de budgetten waarmee men wil werken. Kleinere budgetten zijn misschien een leuk idee, maar zullen leiden naar minder tevreden mensen, want die zullen slechts een gedeelte van hun zorgbehoefte kunnen invullen.

De studie van professor Breda bevat weliswaar interessante punten, maar het is niet duidelijk op basis waarvan de conclusies werden getrokken. Met wie heeft hij gesproken, wat zijn de referenties voor de gegevens, waar komt het onderzoeksmateriaal vandaan? De ervaring van Nederland en van de Scandinavische landen zou in elk geval mee in rekening moeten worden genomen. Men moet immers niet opnieuw het warm water uitvinden.

Thans kan men nog niet vrij kiezen tussen een PAB of een instelling vanwege de wachtlijsten. Het is daarom gevaarlijk om beide tegen elkaar uit te spelen. Het komt erop aan de keuzevrijheid te garanderen, voor een van beide of een combinatie van beide.

Men moet inderdaad geen vergelijking maken tussen de kosten van PAB- en instellingsgebruikers. Dat komt immers neer op het vergelijken van appels en peren. Zelfs al kost PAB meer, het komt aan op de verbetering van de levenskwaliteit. De maatschappij moet mogelijk maken dat een persoon met een handicap zo zelfstandig mogelijk kan leven, zelfs al kost dat geld. Waarom moet de familie opdraaien voor de persoon met een handicap in die familie? In dat verband kunnen ook vraagtekens worden geplaatst bij de budgettaire neutraliteit waarvan de voorliggende nota gewaagt. Men kan daar toch niet van spreken zolang er wachtlijsten zijn? Die wachtlijsten wegwerken kost uiteraard geld. Of het dan om een PAB gaat of om een opname in een instelling doet eigenlijk niet ter zake.

Minister *Inge Vervotte* is van oordeel dat het debat over wie de grootste verdediger is van autonomie, zelfbeschikking, keuzevrijheid en empowerment eigenlijk een valse discussie is. Iedereen deelt in wezen immers dezelfde visie daarover, maar de vraag is hoe men die in de praktijk kan realiseren. Daarover gaat de bespreking nu.

Het overzicht in de voorliggende nota maakt helaas duidelijk dat de met het PAB vooropgestelde doelstellingen vandaag niet gerealiseerd worden. Een andere vaststelling is dat er een aantal knelpunten overblijven. De leden hebben blijkbaar heel wat bedenkingen bij wat de studie daarover zegt, maar de minister is bereid om daar samen met professor Breda een commissievergadering aan te wijden. Dat laat zij aan de wijsheid van het parlement over. Nu kan alleen worden vastgesteld dat er een door de overheid gevraagd rapport is en daarmee moet vanuit het oogpunt van goed bestuur rekening worden gehouden. De overheid kan in elk geval die knelpunten niet naast zich neerleggen zolang de doelstellingen niet worden gehaald. Het gaat hier om een gedeelde verantwoordelijkheid van de regering, het parlement en de samenleving in zijn geheel.

De minister wil, wat de mantelzorg betreft, graag haar fundamentele visie op de samenleving met de vergadering delen. Zij meent dat mantelzorg een absolute meerwaarde heeft inzake kwaliteit. De ondersteuning en het faciliteren ervan is volgens haar een plicht van de overheid en daarbij is het financiële gedeelte slechts één aspect. Terloops verwijst zij naar de interessante studie van het CBGS in dit verband, waar zeker beleidsmatig mee zal worden gewerkt. Het is wel moeilijker om de mantelzorgverhouding als

een arbeidsrelatie te zien. Vooreerst zijn de arbeidsverhoudingen in België heel duidelijk geregeld, met een aantal rechten en plichten. Bovendien is het ook vanuit een samenlevingsvisie waarin mantelzorg als een meerwaarde wordt beschouwd, moeilijk om dat vast te leggen in een arbeidsverhouding. Dat is een knelpunt, waarvoor niet meteen duidelijk is hoe dat best wordt opgelost.

De minister benadrukt voorts dat het hier niet gaat om een budgettaire oefening om iets te kunnen doen aan de wachtlijsten. Zij erkent dat er ook na de programmatie wachtlijsten zullen blijven en dat er dus opnieuw een oefening nodig zal zijn om bijkomende middelen te vinden. Dat is in elk geval de bedoeling van de hele Vlaamse Regering.

Wat de preventieve werking van het PAB betreft, wil de minister duidelijk stellen dat het in de nota louter om een vaststelling van feiten gaat en niet om een beoordeling. Een van de vooropgestelde doelstellingen, de keuzevrijheid, wordt momenteel immers niet bereikt. Het PAB wordt vaak gebruikt om een plaats in een voorziening uit te stellen.

De integratie van de verschillende zorg- en woonvormen is de essentie van het hele debat. Er zijn al een aantal stappen gezet met betrekking tot de zorggradatie, maar de regering wil daar verder in gaan. Zo komen er kleinschalige experimentele projecten rond geïntegreerd wonen. Daar wordt eigenlijk al geëxperimenteerd met PGB.

Inzake de budgettaire neutraliteit van PAB, wijst de minister erop dat zij bij de debatten over zorgvormen nooit uitging van wat het goedkoopste was maar wel van de noden en van een visie op kwaliteitsvolle ondersteuning. Zij is het op dat stuk dus volledig eens met mevrouw Stevens. Het enige wat met die passus in de nota op dat punt werd bedoeld is dat PAB de combinatie mogelijk maakt met andere gesubsidieerde zorgvormen en diensten, wat niet het geval is met mensen in de voorzieningen van het Vlaams Fonds. Een vergelijking van beide en een tegen elkaar uitspelen werd daarmee allerm minst bedoeld, wel integendeel.

Mevrouw *Anne Marie Hoebeke* erkent dat het moeilijk is de mantelzorg, zeker als het om familieleden gaat, in de verhouding van een arbeidsovereenkomst te steken. Artikel 3 van de wetgeving inzake de arbeidsoverkomsten legt immers een band van ondergeschiktheid op. Zij is voorstander van het sti-

muleren van de zelfstandigheid van personen met een handicap, maar waarschuwt er tegelijk voor om geen brokken te maken in andere domeinen waar Vlaanderen niet bevoegd is. Zij blijft evenwel pleiten voor de genoemde zelfstandigheid, zeker als dat budgettair neutraal kan worden gehouden.

Mevrouw *Mieke Vogels* meldt dat er zeer recent een ontwerp van KB is goedgekeurd dat de laatste moeilijkheden opruimt. Van de 325 mensen die in het kader van de mantelzorg een PAB hebben, zijn er overigens maar 50 die een assistent hebben die niet gebonden is door een arbeidscontract, omdat zij met een uitzendkantoor of zelfstandigen werken. Misschien moet men er eerder voor zorgen dat familieleden die de zorg opnemen, dat alleen kunnen via een arbeidscontract.

Mevrouw *Vogels* erkent dat zij het ook moeilijk heeft met de vraag of een mantelzorger moet betaald worden of niet. Dat is een essentieel debat. Men moet daarbij een onderscheid maken tussen normale hulp of hulp gedurende 24 uur aan een zwaar zorgbehoevende. Dat laatste engagement kan men in de huidige samenleving bijna niet meer vragen, want om mee te kunnen zijn mensen bijna verplicht om met twee uit werken te gaan. De grote uitdaging is dan ook om na te durven denken over vormen van betaalde mantelzorg, in de eerste plaats voor wie langdurig zorg nodig heeft, zoals personen met een handicap, maar bij uitbreiding ook voor ouderen die in de laatste twee of drie jaar van hun leven intense mantelzorg nodig hebben. Het zou mogelijk moeten zijn dat men gedurende die periode betaalde mantelzorg levert en daarna naar de arbeidsmarkt terugkeert. Maar hier gaat het om iets anders, met name over budgethouders die er alle voordeel kunnen bij hebben om te kiezen voor iemand uit de familie om zijn persoonlijke assistent te worden met een arbeidscontract, waardoor de betrokkene op termijn zijn sociaal statuut behoudt.

Minister *Inge Vervotte* verwijst volledigheidshalve naar een eerdere tussenkomst van haar twee weken geleden. Het debat toen ging over de best mogelijke ondersteuning van de mantelzorg en over de relatie tussen ondersteuning en zorggraad. Men mag inderdaad niet zomaar verwachten dat iemand bij wijze van spreken 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 de zorg voor iemand opneemt. Daar wordt wel degelijk rekening mee gehouden. Het is evident dat het bij wie de moed heeft om een zwaar zorgbehoevende te verzorgen, niet meer alleen gaat om ondersteuning van een mantelzorger, maar om verregaande ondersteuning

van taken die men in een normale relatie niet mag verwachten.

De heer *Bart Caron* wijst erop dat in de terminologie met betrekking tot mantelzorg een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen gebruikelijke en ongebruikelijke zorg. Hij meent dat dit technische onderscheid ook kan dienen om de cesuur aan te brengen tussen betaalde en onbetaalde mantelzorg. Men kan daar immers geen zwart-witstandpunt in innemen en bijvoorbeeld stellen dat, als er familieleden zijn, via mantelzorg een oplossing moet worden gevonden. Het enige mogelijke onderscheid is dat tussen zorg die als normaal kan worden beschouwd en bijzondere, specifieke vormen van zorgverstrekking.

Het klopt en het is jammer dat de inzet van vrijwilligers op een aantal terreinen achteruit gaat. Maar men kan er ook niet omheen dat we in een zeer individuele samenleving leven, waarin van elke mens wordt verwacht dat hij het onder meer professioneel waarmaakt. De vragen waarom een familielid geen mantelzorger zou mogen zijn of net wel zou moeten zijn, zijn foute vragen. Het antwoord moet worden gegeven op basis van het vermelde technische onderscheid en in de mate van het mogelijke moet de zorgvrager, de cliënt, dit aansturen. Dit soort onderscheid nader definiëren zal ook vlottere inspectie en minder anomalieën – al zijn ze nu gelukkig schaars – met zich meebrengen.

II.2. Punten die niet gewijzigd worden in de PAB-regelgeving

Mevrouw *Helga Stevens* stelt vast dat aan de relatie PAB-Onderwijs blijkbaar niet wordt geraakt zolang de gesprekken over het leezorgkader bezig zijn. Is het kabinet Welzijn bij die discussie betrokken? Dat is belangrijk voor jongeren met een handicap die hogere studies willen aanvatten, want de situatie op dit moment is zeer verwarrend. Het huidige leezorgkader is overigens beperkt tot het leerplichtonderwijs en zegt niets over het hoger onderwijs. Op dit moment neemt het departement Onderwijs geen verantwoordelijkheid voor studenten met een handicap en dat moet op termijn veranderen. In hoeverre kan het kabinet Welzijn hen ertoe aansporen het beleid echt – en niet alleen in woorden – inclusief te maken op dat vlak? Is daarover overleg mogelijk?

De minister antwoordt dat zij zelf contacten hierover heeft gehad met minister Vandenbroucke en dat daarnaast het Vlaams Fonds ook deelneemt aan de

besprekingen. Zij heeft haar collega gevraagd hoe hij de verdere consultatie ziet van het welzijnsdomein, maar daar is nog geen antwoord op gekomen. Er is wel uitdrukkelijk gevraagd om ook een consultatie te doen vanuit de invalshoek van Welzijn. De aanwezigheid van het Vlaams Fonds volstaat daarvoor niet. Hoger onderwijs wordt overigens afzonderlijk aangepakt.

Mevrouw *Vera Van der Borgh*t wijst erop dat er ook geen wijzigingen worden aangebracht aan de hoogte van het PAB. Mag daaruit worden geconcludeerd dat de minister afstapt van de idee van een verkleining van de budgetten om meer PAB's te kunnen toekennen?

De *minister* antwoordt dat in de commissie is afgesproken om te wachten tot er zicht is op de profielen van de budgethouders en van wie op de wachtlijst staat. Vandaag is er nog te weinig informatie voor een zinvolle beslissing. Mevrouw *Vera Van der Borgh*t vraagt dat de uiteindelijke beslissing van de minister, eenmaal de inschalingsrapporten binnen zijn, eerst nog in de commissie besproken wordt.

II.3. Voorstellen van onderdelen van de PAB-regelgeving waar eventueel wel wijzigingen mogelijk zijn

Mogelijkheid van combinatie van een PAB met een verblijf in een verpleeginrichting of in een voorziening los van het VAPH

Mevrouw *Mieke Vogels* vindt dat een goede zaak, maar heeft wel vernomen dat er vragen zijn over de praktische uitvoering van een en ander. Het gaat dan om vragen als: moeten mensen die na een ongeval in een revalidatie zitten, helemaal opnieuw beginnen met de aanvraag van een PAB? Daarvoor zal uiteraard een oplossing moeten worden gevonden.

Mevrouw *Vera Van der Borgh*t merkt op dat, zoals al bij de algemene bespreking werd aangegeven, haar fractie zich in deze voorstellen kan vinden. De VLD gaat er wel van uit dat dit via uitvoeringsbesluiten PGB wordt geregeld en niet via de budgetten voor PAB.

Mevrouw *Vera Jans* merkt op dat mevrouw Van der Borgh verwijst naar een uitbreiding van de combinatiemogelijkheden met het PAB, onderaan pagina 7 van de nota, terwijl het nu gaat over de eerste twee puntjes op pagina 5 onder de 'Voorstellen van pun-

ten in de PAB-regelgeving' waarover we debat willen voeren. Dat is niet hetzelfde.

Zij merkt voorts op dat op pagina 5 wordt voorgesteld dat het PAB zou worden opgeschort na een verblijf van drie maanden in een verpleeginrichting, en stopgezet na een verblijf van negen maanden. Als men na die negen maanden opnieuw in het PAB wil instappen, kan men dan bijvoorbeeld bij de eerste budgetten die vrijkomen prioriteit krijgen, om die overgang zo vlot mogelijk te laten verlopen? Kan dat in de regelgeving worden ingeschreven?

Minister *Inge Vervotte* antwoordt dat er inderdaad een overzicht is gemaakt van alle mogelijke uitzonderingen die misschien toch wel zinvol zijn. Dat overzicht is ook voor advies overgemaakt aan het Vlaams Fonds. Het is uiteraard de bedoeling om zoveel mogelijk oplossingen te bieden.

De bekommernis die mevrouw Jans vertolkte, is terecht en het is bedoeling om dat bij de prioriteiten op te nemen.

Inschakelen van (erkende) vrijwilligers voor de organisatie van de PAB-ondersteuning

Mevrouw *Mieke Vogels* vraagt zich af wat precies de bedoeling is. Het is immers nu ook al mogelijk dat een PAB-gebruiker het ticket voor bijvoorbeeld de zoo betaalt voor een vrijwilliger die hij mee neemt.

De *minister* bevestigt dat: dat zit in de indirecte kosten. Het debat gaat erover hoe die indirecte kosten moeten worden bepaald.

Schrappen van de prioriteitsregel voor instellingenverlaters in het besluit van de Vlaamse Regering.

Instellen van een spoedprocedure voor PAB-toekenningen bij de snel degeneratieve aandoeningen

Mevrouw *Vera Van der Borgh*t had graag gezien dat hiervoor, naast het PAB-budget, ook dat voor de normale voorzieningen zou worden aangesproken. Het PAB-budget zal immers ontoereikend zijn.

Minister *Inge Vervotte* zegt hierop dat er eerst een goed zicht moet zijn op de financiële implicaties. Pas dan kan daar een beslissing over worden genomen. Het zou kunnen dat het maar om een beperkt aantal personen gaat en dus om een beperkte impact op het PAB-budget.

PAB en (Vlaams Fonds) inspectie

Mevrouw *Mieke Vogels* vraagt wat er zal gebeuren als de budgethouder inspectie weigert. Zal diens budget dan uiteindelijk worden ingetrokken?

De *minister* antwoordt dat zij daar nog niet uit is. Alle suggesties zijn dan ook welkom. Het is duidelijk dat een aantal zaken geregeld moeten worden, vooral omwille van de rechtszekerheid en de gelijkheid, niet uit het oogpunt van wantrouwen. Nu is er een te grote grijze zone. Daarover wordt trouwens ook nog overleg gepleegd met de budgethoudersverenigingen.

Ook mevrouw *Helga Stevens* vindt het belangrijk om een kader te creëren voor de inspectie, om rechtszekerheid te garanderen, voor de beide kanten: voor de verdediging van de PAB-gebruiker en om een eenzijdig verslag te vermijden. Zij vraagt daarom hoe de procedure zal verlopen. De PAB-gebruikers mogen niet overbelast worden met verschillende reglementeringen, er mag geen hele bureaucratie ontstaan. Er moet dus naar een gezond evenwicht worden gestreefd.

Het probleem van de inspectie kan eigenlijk gekoppeld worden aan dat van de indirecte kosten. Hoe kunnen die onder controle worden gehouden?

Voor de *minister* is dat inderdaad de uitdaging. Het maakt inherent deel uit van de procedure rond inspectie dat ook de persoon met een handicap telkens wordt gehoord.

De heer *Bart Caron* is het ermee eens dat er goede beoordelingscriteria moeten zijn, met zo weinig mogelijk administratieve rompslomp. Voor de rest is hij het principieel eens met de tekst.

Mevrouw *Anne Marie Hoebeke* wil dat ook de wettelijke vertegenwoordigers van de mensen met een mentale handicap bij de inspectie betrokken worden. Het PAB-budget moet kunnen worden ingevuld naargelang de behoefte van de persoon met een handicap.

Moet er een plafond ingesteld worden voor het loon van de persoonlijke assistenten?

De heer *Bart Caron* vindt het instellen van een plafond voor het loon van de persoonlijke assistenten een heel moeilijke kwestie. Zoals al bij de algemene bespreking werd gesteld, is hij verbaasd over de

onderkant van de lonen, niet over de bovenkant. De onderkant zou minstens moeten worden gelijkgesteld met de cao van het Paritair Comité 319.

De spreker is er ook van geschrokken dat er hier en daar wordt aangegeven dat personen met een handicap er als werkgever wel heel erg de kantjes van aflopen. Zijn zorg voor personen met een handicap is even goed zijn zorg voor hun assistent. De rechtsregels moeten daar worden gevolgd. Eigenlijk is een goede werkgever-werknemerrelatie zelfs belangrijker dan de discussie over de hoogte van het loon.

In de tekst wordt ook een onderscheid gemaakt in de benadering van personen met een motorische handicap en personen met een mentale handicap en zelfs jongeren. In het eerste geval wordt heel sterk verwezen naar praktische hulp, in het tweede wordt meer gesproken over kwaliteit, over persoonsgerichte ondersteuning enzovoort. Dat is hopelijk geen bewust onderscheid, of toch? Men mag een assistent niet reduceren tot iemand die alleen praktische, huishoudelijke taken invult. De persoon die zorg vraagt vanuit zijn eigen zorgnood, moet mensen kunnen aantrekken met het PAB-budget. Als hij, om welke reden ook, nood heeft aan mensen met een hogere inschaling en dus met een beter loon, dan moet dat eigenlijk wel kunnen. Daarmee wordt absoluut niet bepleit dat assistenten onredelijke lonen moeten kunnen krijgen; eventuele misbruiken moeten worden aangepakt. Wat primeert is echter de kwaliteit van de zorg. Als men de looncategorieën zo laag duwt dat men uitkomt bij een te lage inschaling in verhouding tot de zorgvraag, dan is men fout bezig. De diagnose en de inschatting van de reële zorgnood zouden niet alleen in het budget maar ook in het type assistent kunnen worden gereflecteerd.

De spreker besluit dat hij het, in de mate het hier gaat om het bestrijden van misbruiken, eens kan zijn. Hij staat echter huiverachtig tegenover het verminderen van de kwaliteit in de zorg. Welke noodzaak is er, afgezien van het bestrijden van misbruiken, voor het instellen van plafonds?

Wat de onderkant van de lonen betreft: ook uit de studie van professor Breda blijkt dat de helft van de onderzochte assistenten een maandloon heeft van maximum 1000 euro. Mevrouw *Mieke Vogels* tekent hierbij aan dat het hier mogelijk gaat om deeltijdse werknemers: de meeste persoonlijke assistenten werken niet voltijds. De heer Caron merkt nog op dat het profiel van de persoonlijke assistenten niet voldoende

bekend is: wat is hun sociaal statuut, in welke looncategorieën zitten ze, welk type diploma hebben ze? Dat referentiemateriaal, dat toch nodig is om de discussie grondig te kunnen voeren, ontbreekt eigenlijk.

Mevrouw *Mieke Vogels* vindt niet dat er een plafond moet worden ingesteld voor het loon van de persoonlijke assistenten. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen loon enerzijds en kwalificaties anderzijds. Het kan niet dat persoonlijke assistenten onderbetaald worden. In het Paritair Comité 319 geldt nu al deze uitdrukkelijke afspraak. Wat dat betreft, hebben de budgethoudersverenigingen een grote verantwoordelijkheid en ze nemen die ook op. Het zou dan ook best kunnen dat het bij de lonen van maximum 1000 euro om deeltijds werkenden gaat, terwijl mensen die als mantelzorger persoonlijk assistent zijn, voltijds werken. De overheid moet erop toezien dat voor de lonen de paritaire comités gevolgd worden.

Wat de kwalificaties betreft, sluit de spreker zich aan bij de heer Caron. Als een persoon met een handicap aan wie een budget werd toegekend een hoger gekwalificeerde assistent wil aannemen, wordt zijn budget daarom niet verhoogd. Als men de lonen te laag legt, bouwt men een ontradend effect in het persoonlijk assistentiebudget in: voor personen met een mentale handicap, die inderdaad meer nodig hebben dan iemand die de activiteiten van het dagelijkse leven doet, en voor het familielid dat persoonlijke assistent wil worden. Waarom wordt in de nota dan de vraag gesteld over welke kwalificaties een persoonlijke assistent moet beschikken? De budgetten zijn immers bepaald op basis van het zorgprofiel en er zijn garanties dat minimumlonen worden uitbetaald. Waarom dan de persoon met een handicap niet zelf laten beslissen welk soort assistentie en ondersteuning voor hem het best is? Dat is toch wat de essentie van zorg op maat.

De heer *Bart Caron* denkt dat in het kader van het zorgconsulentschap de afstemming veel belangrijker is dan alleen de discussie over de loonhoogte.

Mevrouw *Vera Jans* zegt dat er in de nota sprake is van het A2-barema. Dat is het loon van een verpleegster op A2-niveau. Dat zou een rechtvaardig barema kunnen zijn, gezien het zinvolle werk van de verpleegsters op A2-niveau in de ziekenhuizen bijvoorbeeld. Het PAB mag echter niet dienen voor de paramedische behandelingen, de onderzoeken en de therapieën. Zoals de heer Caron al aangaf, is de ondersteuningsbehoefte eigenlijk het criterium. Het

zou kunnen dat het A2-barema dat criterium benadert.

Mevrouw *Mieke Vogels* merkt hierbij op dat de hamvraag is of het parlement wel barema's moet bepalen.

Minister *Inge Vervotte* zegt dat de redenen voor een voorstel voor een barema tweërlei zijn. Elkeen probeert uiteraard zoveel mogelijk te halen uit zijn budget. Er zijn momenteel geen aanwijzingen voor misbruiken. Als het aantal PAB's stijgt, vergroot de kans op misbruik uiteraard en zullen de regels en controles dus moeten toenemen. Dat is niet betuttelend bedoeld, de overheid moet enkel anticiperen op problemen.

Een tweede argument, dat ook de plafonds verklaart, is de bescherming van de persoon met een handicap. Het is immers niet altijd eenvoudig om hulp te vinden en als het aantal PAB-ers toeneemt, zal dat nog moeilijker worden. Het zou kunnen dat een persoonlijke assistent vinden en houden, dan veel geld zal kosten. Om dat probleem is momenteel niemand bekommerd.

Stellen dat de discussies over opvoeders en Paritair Comité 319 op een objectieve wijze moeten worden gevoerd op basis van functieclassificaties en andere, is volkomen terecht. Het komt erop aan een rechtvaardig loon te bepalen voor elke functie. Momenteel wordt opvoeder klasse 2 voorgesteld, maar als op basis van objectieve gegevens blijkt dat het klasse 1 moet zijn, is dat geen probleem. Wat voorligt is louter gebaseerd op de reële gegevens die er nu zijn. In alle sectoren worden er trouwens afspraken gemaakt over minimum- en maximumlonen. Dat ligt hier blijkbaar moeilijk.

Minister Vervotte wil wel benadrukken dat het niet kan zijn dat RIZIV-gerelateerde aangelegenheden gefinancierd worden met Vlaamse middelen. Soms worden dergelijke zaken weliswaar wel gefinancierd door het PAB, maar dat moet worden vermeden omdat de budgetten dan tekortschieten.

Mevrouw *Mieke Vogels* is niet overtuigd. Dat er in de toekomst meer budgethouders zullen zijn, is op zich een goede zaak. Dat zal er inderdaad misschien toe leiden dat er te weinig persoonlijke assistenten zijn. Dat is voor de spreker echter eerder een argument tegen barema's. Als enkel mensen die tot die twee baremagroepen behoren in aanmerking komen om als persoonlijke assistent te werken, versmalt de

doelgroep in plaats van hem uit te breiden. Mevrouw Vogels heeft als minister ook meegemaakt dat de vakbonden de ontwikkelingen inzake de persoonlijke assistenten, zeer onwillig bekijken. Daarom zijn er destijds garanties gegeven dat de minimumlonen van Paritair Comité 319 van kracht blijven. De budgethoudersverenigingen hebben hier een grote verantwoordelijkheid, ook bij het op elkaar afstemmen van vraag en aanbod. In de tijdschriften van budgethoudersverenigingen staan geregeld advertenties. Daaruit blijkt dat de mensen die zich aanbieden als persoonlijke assistent, niet altijd onder de door de minister voorgestelde loonkwalificaties vallen. Door kwalificaties te bepalen zal het aantal potentiële persoonlijke assistenten nog verminderen, in plaats van te vermeerderen.

Het belangrijkste effect van het beperken van het aantal looncategorieën voor persoonlijke assistenten, is dat personen die gespecialiseerde hulp nodig hebben, bijvoorbeeld personen met een mentale handicap zoals autismespectrumstoornis, geen persoonlijke assistent meer zullen vinden. Ze zullen dan geen PAB meer aanvragen. De lage categorieën zullen daarenboven familieleden ontmoedigen om zelf te zorgen voor een zwaar zorgbehoevende persoon.

De minister heeft wel gelijk dat het PAB niet mag worden gebruikt om RIZIV-gerelateerde aangelegenheden te betalen. Nogmaals, het budget van de budgethouders ligt vast, de betaling van RIZIV-gerelateerde aangelegenheden zal dat budget niet verhogen. In de instellingen en de voorzieningen betaalt de Vlaamse overheid ook heel wat kinesitherapie en door het RIZIV gefinancierde diensten. Dat is echter een randaspect. Essentiëler is de vraag waarom er een plafond moet komen aan het PAB. De spreker herhaalt dat zij daartegen is en pleit ervoor om vraag en aanbod te laten spelen. Er moeten natuurlijk wel garanties zijn voor juiste lonen, maar de verantwoordelijkheid voor een goede regeling komt toe aan de budgethoudersverenigingen.

Mevrouw *Helga Stevens* vindt het geen goed idee om de lonen te beperken tot het A2-barema. Zoals mevrouw Vogels al zei, zullen bepaalde mensen dan immers niet meer kiezen voor een PAB. Bijvoorbeeld personen met een handicap die naar het gewone onderwijs gaan, die worden gesteund door assistenten met een leerkrachtdiploma of zelfs een universitair diploma in de pedagogie. Een plafonnering beperkt dus de keuzevrijheid. Ook assistenten met een diploma lichamelijke opvoeding, die personen

met een handicap helpen bij het zwemmen of zo, worden dan zwaar onderbetaald. Het profiel van de budgethouder zou het uitgangspunt moeten zijn voor het soort assistent.

De heer *Bart Caron* is het voor dit thema eens met de vorige spreker. Hoe groot de bekommernis ook is, de invoering van barema's zal niets veranderen aan het feit dat de vraag groter is dan het aanbod. Het zal gewoon het aantal werknemers in deze deelsector beperken. Het probleem verschuift dan. Door de plafonnering van de lonen zal de PAB-sector immers gewoon de laagste lonen in de sector bieden. De doelstelling is goed, maar men moet opletten voor een tegengesteld effect van de maatregel.

De spreker pleit voor meer vertrouwen in mensen en budgethoudersverenigingen. Zijn er voldoende aanwijzingen dat de zelfregulering niet volstaat? De overheid moet niet tussenbeide komen als het niet echt nodig is.

Mevrouw *Helga Stevens* stipt nog aan dat loon één van de elementen is om een persoonlijke assistent te vinden, maar het statuut van een persoonlijke assistent is ook heel belangrijk. Er zijn nu maar weinig voltijdse persoonlijke assistenten. Ook de tolken gebarentaal bijvoorbeeld willen graag voltijds in de sector werken, maar er is geen statuut. Een werkloze die persoonlijke assistent wordt, kiest vaak dan ook zo snel mogelijk voor een voltijdse job. Men moet een zekerheid, een garantie kunnen geven, eventueel in combinatie met een andere vorm.

Ook de beperking van de mantelzorg moet in een ruimer kader en in samenhang met het statuut bekeken worden.

Minister *Inge Vervotte* zegt dat mevrouw Stevens de essentie aankaart van de problemen die zich aandienen. Er is geen eenvoudige oplossing. Het profiel van de mantelzorgers schrijft bijvoorbeeld onder meer een brede inzetbaarheid en beschikbaarheid voor. Het is best voldoende alert te zijn voor loons- en arbeidsvoorwaarden bij de ontwikkeling van het systeem zelf.

Het klopt dat de maatregelen geen omgekeerd effect mogen hebben. De minister wil daarom nogmaals verwijzen naar haar opmerking over functieclassificaties. In alle bedrijven bestaan er systemen voor functieclassificatie, waarom zou dat hier niet kunnen? Nogmaals, het is niet de bedoeling om de vrijheid van

een persoon met een handicap in te perken, wel om de huidige grijze zone uit te klaren.

Waarom deze maatregel? Er duiken weliswaar soms problemen op, maar het is niet zo dat de problemen vandaag overheersen. Dat is dan ook niet de reden voor meer regulering. De budgethoudersverenigingen zullen daarbij een belangrijke taak krijgen. Zij hebben trouwens ook een belangrijke taak bij het signaleren van problemen met loons- en arbeidsvoorwaarden.

De minister zegt dat ze haar bekommernissen heeft geuit via de voorlegde nota. Uit de bespreking is gebleken dat er bedenkingen zijn bij de opportuniteit van de gekozen maatregel. Voorts is er inzake loons- en arbeidsmatiging, ook verwezen naar Paritair Comité 319. Dat Paritair Comité heeft voldoende reikwijdte. Met deze elementen is er zeker voldoende stof om het debat voort te voeren.

Structurele financiering van de budgethoudersverenigingen

Volgens mevrouw *Mieke Vogels* betekent de passage dat samenwerkingsovereenkomsten tussen budgethoudersverenigingen en commerciële partners enkel mogelijk zijn onder bepaalde voorwaarden, dat commerciële partners eigenlijk niet meer kunnen. Wanneer een budgethoudersvereniging samenwerkt met een commerciële partner krijgt die commerciële partner immers bijna automatisch een voorkeursbehandeling. Wat is precies de bedoeling van deze paragraaf in de nota?

Minister *Inge Vervotte* antwoordt dat de bedoeling is exclusiviteit te vermijden: er worden een aantal redenen naar voren geschoven om geen exclusieve samenwerkingsovereenkomsten af te sluiten. Het komt erop neer dat leden van een budgethoudersvereniging vrij moeten blijven.

De heer *Bart Caron* is het daarmee eens. Budgethoudersverenigingen werken met commerciële partners samen om hun dienstverlening te kunnen uitbreiden. De overheid zou volgens de spreker meer moeten investeren in de budgethoudersverenigingen, zodat deze verenigingen meer als zorgconsulent zouden kunnen optreden. Leden mogen inderdaad in geen geval onder druk worden gezet om zich bij bijvoorbeeld één bepaald sociaal secretariaat aan te sluiten. De doelstelling om schaalvergroting te verkrijgen

door fusies en samenwerking tussen de verenigingen te stimuleren, kan worden onderschreven. Ook de toename van het aantal budgethouders zal er mede toe leiden dat er grotere organisaties komen die slagvaardiger kunnen werken. Het een kan echter niet zonder het ander: het moet gepaard gaan met een goede zelfregulering.

Mevrouw *Helga Stevens* is het eens met de heer Caron. Door de onderfinanciering zijn budgethoudersverenigingen inderdaad gedwongen om partners te zoeken. Exclusiviteit is natuurlijk uitgesloten. De budgethoudersverenigingen moeten neutraal blijven. Als ze echter door de onderfinanciering gedwongen zijn om creatieve oplossingen te zoeken, dan mogen ze daarvoor niet worden gestraft.

Mevrouw *Inge Vervotte* vindt de rol van de budgethoudersverenigingen een van de belangrijkste punten van het debat. Welke rol moeten of kunnen ze spelen? Hoe kan de Vlaamse overheid een regulering – wat liefst aan de sector wordt overgelaten – realiseren? Bij de gesprekken met de budgethoudersverenigingen zullen veel van de vragen bij het voorliggend debat allicht grotendeels een antwoord krijgen.

Moet het aandeel van de mantelzorg in het budget voor PAB worden vastgelegd of begrensd?

Mevrouw *Mieke Vogels* zegt dat er misschien eensgezindheid mogelijk is als er, zoals de heer Caron al heeft aangegeven, een duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen gebruikelijke en niet-gebruikelijke mantelzorg. Dat onderscheid maken hoeft overigens niet zo moeilijk te zijn, vermits er wordt ingeschaald op basis van zorgnood en zorgbehoefte. Vanaf een bepaald niveau van zorgnood kan in de huidige samenleving niet meer worden verwacht dat iemand dag en nacht als mantelzorger aanwezig is en is niet-gebruikelijke mantelzorg aangewezen. Wanneer dan iemand uit de tweede lijn als persoonlijke assistent wordt aangenomen, ontstaat een arbeidsrelatie. In dat geval gaat het niet langer om mantelzorg maar om persoonlijke assistentie. Die persoonlijke assistent kan weliswaar familie zijn, maar kan volgens het nieuwe koninklijk besluit perfect in een arbeidsrelatie functioneren.

Op die manier is er dus allicht een oplossing mogelijk. Indien geen duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen gebruikelijke en niet-gebruikelijke mantelzorg, zullen steeds dezelfde opmerkingen terugkeren. Op

die manier zullen een aantal mensen afgestoten worden. Iemand met een bepaald loonniveau zal nooit beslissen om enkele jaren als mantelzorger voor bijvoorbeeld een ALS-patiënt te zorgen als hij maar voor één derde in dienst kan worden genomen. De uiteindelijke netto kosten zullen dan voor de samenleving veel hoger zijn. En bovendien zal de zorgkwaliteit dalen.

De stelling – alweer afkomstig uit het rapport van professor Breda – dat de discrepantie tussen de betaalde mantelzorg in het PAB en de Vlaamse zorgverzekeringspremie niet vol te houden is, is een heel gevaarlijk argument. CD&V probeerde tijdens de vorige regeerperiode via voorstellen van decreet zorgbehoevenden jonger dan 65 jaar gelijk te schakelen met zorgbehoevenden ouder dan 65 jaar. Dit argument gebruiken, zou het effect van een boemerang hebben. In Vlaanderen is gehandicaptenzorg gemeenschapszorg. Men is daar zeer ver in gegaan en aan dat uitgangspunt mag niet getwijfeld worden. Er is inderdaad een grote discriminatie tussen -65-jarigen en +65-jarigen. Tegenover een persoonlijke assistent als familielid een zorgverzekeringspremie plaatsen, is onbegrijpelijk.

De heer *Bart Caron* vindt de intentie om de discrepantie weg te werken goed, maar wijst op twee elementen. Wie in een residentiële instelling verblijft, kan ook van de zorgverzekering genieten. Dat is een fundamenteel andere benadering van de twee systemen. Het financiële verschil tussen de twee systemen is inderdaad groot. Mocht de Vlaamse overheid echter over onbeperkte middelen beschikken, dan zou de spreker de eerste zijn om ervoor te pleiten om de zorgverzekeringsuitkering nog te verhogen, om ze meer in lijn te brengen met de reële behoeften.

Op dit ogenblik kan de discussie over de ouderenzorg, en zeker de zorg voor oudere personen met een handicap, niet worden opgelost. Op lange termijn zullen systemen wellicht wel naar elkaar moeten toegroeien.

De spreker pleit ervoor om keuzes te maken. Er werd gekozen om prioritair aandacht te geven aan personen met een handicap. Er werd bijvoorbeeld niet gekozen voor een verdubbeling van de uitkeringen van de zorgverzekering. Er werd evenmin gekozen voor een loskoppeling van residentieel verblijf. Men doet er goed aan een en ander niet te vermengen, want zo opent men een doos van Pandora, en op middellange termijn zou dat nadelig zijn voor de personen met een handicap.

De heer *Caron* merkt voorts op dat bij de mogelijke nadelen van het inzetten van een familielid wordt vermeld: “Het financiële voordeel primeert. Het is niet altijd duidelijk of het aanwerven van een familielid in de eerste plaats tot doel heeft om bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het PAB.” Hij hoopt dat het hier om zeer uitzonderlijke situaties gaat. Het zinnetje geeft hem wel een slecht gevoel. Hij wil er zelf niet van uitgaan dat het financiële voordeel primeert bij een persoon met een handicap die een assistent in dienst neemt.

Minister *Inge Vervotte* antwoordt dat het ook daar gaat om een element uit de studie van professor Breda. Het zou wellicht toch zinvol zijn om hier eens een debat te voeren over dat rapport.

De heer *Steven Vanackere* meent dat het debat op een verkeerde toon wordt gevoerd. De nota had slechts tot doel om de elementen naar voren te brengen waarover een gedachtewisseling mogelijk is. Het is jammer dat sommigen proberen om daar meteen standpunten achter te zoeken en proberen om anderen in een hoek te duwen.

Minister *Inge Vervotte* merkt op dat het voorstel voor een onderscheid tussen gebruikelijke en niet-gebruikelijke mantelzorg een interessante piste zou kunnen lijken, als het niet zo zou zijn dat dit al in rekening wordt genomen bij de toewijzing. Het probleem zal daardoor dus niet worden opgelost.

Na de toelichting die zij heeft gegeven en de tussenkomsten in de bespreking, is duidelijk wat de bekommernissen zijn. Het staat ook vast dat nog niet alle antwoorden voorliggen en dat verder moet worden gezocht naar antwoorden, al is dat niet altijd even eenvoudig.

De heer *Luc Martens* stelt dat de problematiek van de mantelzorg samenhangt met de opvattingen over welk soort werk gewaardeerd wordt in een samenleving. Dat kan voor vele domeinen worden gezegd: een ouder die zelf voor een kind zorgt, verricht geen werk, iemand die de kinderen naar de kinderopvang brengt, verricht wel werk.

Op sommige vlakken is sprake van een overmatige professionalisering. Hierdoor worden zeker competenties ingebracht, maar dit heeft ook nadelen. Er wordt een zware hypotheek gelegd op een oplossing ten gronde. De budgettaire middelen zijn bovendien niet altijd voorhanden. Er is dan ook nood aan een zeker pragmatisme.

De spreker vindt het belangrijk dat de minister heeft bevestigd dat wat vandaag wordt toegewezen, definitief toegewezen is. Daar wordt dus niet op teruggekomen en er zal dus geen rechtsonzekerheid worden gecreëerd. Het gaat om een oriëntatie voor de toekomst. Dat is een duidelijk signaal voor de mensen op het terrein.

De heer *Bart Caron* geeft aan dat de discussie inderdaad te maken heeft met een visie over hoe zorg en hulp of vrijwilligerswerk dienen te worden gewaardeerd. In de samenleving bestaat er een zeker pragmatisme: als iets niet kan worden gekregen van vrijwilligers, dan koopt men de diensten.

Sommige vormen van zorg zijn zo waardevol, dat het aangewezen is dat er geld voor wordt uitgetrokken door de samenleving. Dat er personen zijn in de samenleving die bereid zijn om zich geheel belangeloos in te zetten voor anderen, kan alleen worden gewaardeerd. Dit mag echter geen uitgangspunt, geen premisse zijn. Mantelzorg moet daarom op dezelfde manier financieel kunnen worden ingezet voor de zorg voor personen met een handicap. Een assistent die uit de familiekring komt moet eigenlijk zelfs hoger worden ingeschat dan een derde. Vanuit dat oogpunt, is er dus geen reden om in dit verband beperkingen in te voeren.

Mevrouw *Mieke Vogels* sluit zich daarbij aan. Wat de deskundigheid en de professionalisering betreft waarover de heer Martens het had, vreest zij dat wanneer er loonbarema's worden vastgesteld, de volgende stap zal zijn dat er bepaalde kwalificaties zullen worden geëist. Daardoor zal de mantelzorger uit de familie helemaal in de kou komen te staan. Dat is een element dat toch mee moet worden genomen, al gaat het daar niet om een eenvoudig debat.

Mevrouw *Anne Marie Hoebeke* merkt op dat ook de duur van het engagement van belang is. Haar moeder heeft zeven maanden lang bij haar ingewoond. Hoewel ze was ingeschreven bij een voorziening, werd het idee dat ze een lange tijd zou blijven, op de duur bijna beangstigend. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen mensen die een loopbaan hebben en dat voor een ouder of grootouder doen, en mensen die ervoor kiezen dit engagement levenslang op zich te nemen.

Indirecte kosten, onderdeel van het PAB-budget

Mevrouw *Mieke Vogels* herhaalt dat ze het een goede zaak vindt dat de minister de koekjesdoos wil afschaffen. Ze pleit er wel voor om er geen forfaitair bedrag van te maken, maar om te werken met percenten. Wie een hoger PAB heeft, zal immers ook meer indirecte kosten hebben. Mevrouw *Vera Van der Borgh* sluit zich daarbij aan.

De minister zegt dat er al is nagedacht over het werken met percenten bij de indirecte kosten. Dat zou inderdaad een betere manier van werken zijn. Er is echter een probleem van federale regelgeving met betrekking tot de fiscaliteit. Er werd in dit kader reeds onderhandeld met federaal minister Reynders. Deze werkwijze blijkt niet mogelijk. Een vrijstelling van bewijslast is slechts toegelaten tot een maximaal plafond. De onderhandelingen hebben nog niet tot resultaat geleid. Daarom werd voorgesteld om forfaitair te werken.

De minister herhaalt dat zij de koekjesdoos geen zinvolle werkwijze vindt. De overheidsmiddelen kunnen beter besteed worden dan via de controles van de koekjestrommel met bewijsstukken van uitgaven.

III. SLOTBEMERKINGEN

De heer *Steven Vanackere* stelt vast dat veel van de vragen die gesteld zijn, ook al aan bod kwamen in andere landen. In Nederland bestaan er zowat 60.000 van dergelijke dossiers. Hij zou willen weten hoe men daar de vragen oplost die hier vandaag aan bod zijn gekomen, zoals een loonplafond. Het zou hem verbazen dat er in Nederland geen enkele vorm van baremisering zou bestaan.

De minister haalt drie belangrijke elementen uit het debat. Ten eerste: er blijft alertheid nodig om na te gaan of de doelstellingen met betrekking tot het PAB gehaald worden of niet. Daartoe moeten er desnoods bijsturingen gebeuren. Ten tweede: ook de rechten van de werknemers moeten voldoende beschermd worden. Ten derde: de mantelzorgers moeten worden ondersteund, maar de samenleving moet beseffen dat er grenzen zijn. De minister hoopt dat deze garanties

bij de verdere gesprekken zullen kunnen worden ingebouwd op een transparante en rechtszekere wijze.

Zij stelt voor om over al deze zaken verder overleg te plegen met onder meer de budgethoudersverenigingen. Zij kunnen bij dit debat ongetwijfeld een belangrijke rol spelen.

De minister laat het tot slot aan het parlement over om in dit kader eventueel hoorzittingen te organiseren over de rapporten die ter beschikking zijn, al dan niet aangevuld met rapporten die elders, bijvoorbeeld in Nederland, zijn gepubliceerd.

De verslaggever,

Bart CARON

De voorzitter,

Luc MARTENS
